

σημασιών. Πιστεύεται ότι αυτή η προσέγγιση θα αλλάξει οριστικά τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τη γλώσσα και την κατάρκτηση του γραμματισμού (ό.π.).

Βιβλιογραφία:

1. Ferguson, C. (1959). Diglossia. *Word* (15), 325–340.
2. Ioannidou, E., Karatsareas, P., Lytra, V. & Tsiplakou, S. (2020). Why and how to integrate non-standard linguistic varieties into education. *Languages, Society & Policy*. <https://doi.org/XXX>
3. Kontonourki, S., & Ioannidou, E. (2013). Κριτικός γραμματισμός στο κυπριακό σχολείο: Απόψεις, πρακτικές και στάσεις εκπαιδευτικών. *Preschool and Primary Education, 1*, 82–107. <https://doi.org/10.12681/rpej.50>
4. Ιωαννίδου, Ε. (2017). Ο λόγος της σχολικής τάξης ως κειμενικό είδος. *Παιδαγωγός: Συλλογικός τόμος με μελέτες προς τιμή της Καθηγήτριας Μαίρης Κουτσελίνη*, 157-183.
5. Ξένης, Γ. (2013, Αυγούστου 29). Γιατί πρέπει να καταργηθεί το ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για τη νέα ελληνική γλώσσα. *ΠαιδείαNews*. <https://paideia-news.com/giati-prepei-na-katargithe-to-isxyon-analytiko-programma-sproudon-gia-ti-nea-elliniki-glossa9066c>
6. Τσιπλάκου, Σ. (2007) Γλωσσική ποικιλία και κριτικός εγγραμματισμός: Συσχετισμοί και παιδαγωγικές προεκτάσεις. Ματσαγγούρας, Η. Γ. (επιμ.) *Σχολικός Εγγραμματισμός: Λειτουργικός, Κριτικός και Επιστημονικός*. Αθήνα: Γρηγόρης, 466-511.
7. Υπουργείο Παιδείας & Πολιτισμού. (2010). *Πρόγραμμα Σπουδών Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Λευκωσία: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου-Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων.

ΥΔΚ 821.14'06-312.6(043)=14'06

Οξάνα Νοβίτσκα,

υπ. διδ., αναπλ. καθηγήτρια του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας

Η ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΟΥΤΖΑΝ-ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΥ ΩΣ ΠΡΩΤΟ ΓΝΗΣΙΟ ΔΕΙΓΜΑ ΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

Η *Αυτοβιογραφία* της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου (1801-1832) προβάλλεται ως ένα έργο εξαιρετικό, ξεχωριστό για την εποχή του και αποτελεί, σύμφωνα με τον Κ.Θ. Δημαρά «[...] σπάνιας ποιότητας λογοτεχνικό κείμενο, ένα από τα πιο αγνά στολίσματα της νέας ελληνικής λογοτεχνίας» [4, σ. 217].

Γιατί, όμως, τα τόσο απλά πράγματα που μας διηγείται η Ελισάβετ, τα μικρά κοριτσιίστικα προβλήματά της, η αγωνία της να μορφωθεί, το καμάρι της για τα γραφτά της, το πάθος της για πιο στοιχειώδη ελευθερία, η ψυχική της αφέλεια γίνονται τόσο συναρπαστικά στις σελίδες του έργου της, σαν περιπετειώδη περιστατικά; Τι είναι αυτό που κάνει την *Αυτοβιογραφία* της τόσο τερπνή και γλυκύτατη;

Σοβαρό στοιχείο στην επιτυχία της Ελισάβετ είναι η θέλησή της στην παρουσίαση αποκλειστικά πραγματικών γεγονότων. Θέλει να είναι ένας λόγος αλήθειας, γι' αυτό μέσα στο κείμενο παρατηρούνται οι αναφορές σε ιστορικά γεγονότα, οι περιγραφές φυσικών καταστροφών, μα και οι περιγραφές των επιστολών της που

απευθύνονται στους συγκεκριμένους ανθρώπους. Επιπλέον, ξεχωρίζεται ένας ανεπιτήδευτος, αθώς έως και αφελής αυτοαναπαραστατικός λόγος της κοπέλας, η οποία μαθαίνει να γράφει, έχει την αγωνία για τη σωστή χρήση της γλώσσας και η οποία δεν έχει φτάσει ακόμη στο σημείο να αισθάνεται τόσο άνετα γράφοντας, ώστε να αφηθεί στα τεχνάσματα της μυθοπλασίας.

Μαζί με την ευθύτητα, στη γοητεία της *Αυτοβιογραφίας* συντελεί αποφασιστικά η γνήσια αίσθησή της με την καταπληκτική της αμεσότητα. Ανάμεσα στα πράγματα που της περιβάλλουν, σ' αυτά που της συμβαίνουν και στις λέξεις, στις φράσεις που μεταχειρίζεται για να τα εκφράσει δεν μεσολαβεί τίποτα. Στο κείμενο οι λέξεις ξανακερδίζουν τον εαυτό τους, την πραγματική τους σημασία, η γλώσσα ξεγυμνώνεται από το φιλολογικό της κορσέ. Να τι γράφει ο Κ. Πορφύρης στον «Επίλογο» του βιβλίου: «*Αφέλεια και απλότητα, συναισθηματισμό και αυθορμητισμό, δραματικότητα και λυρισμό. Το γράψιμο της Ελισάβετ είναι γλυκό, απαλό, βελούδινο. Είναι στιγμές που γίνεται αέρινο ποίημα. Πολλές φορές έχει μια συναρπαστική δύναμη, ένα δραματικό λαχάνιασμα που αρπάζει και παρασέρνει τον αναγνώστη στο τρέξιμό του*» [6, σ. 18].

Σε συνέπεια, και η γλώσσα της *Αυτοβιογραφίας* συμπεριλαμβάνεται στα λογοτεχνικά προτερήματα του κειμένου. Η γλώσσα είναι απλή, έχει τη γοητευτική αφέλεια των *Απομνημονευμάτων* του Μακρυγιάννη με κάποια, όμως, σοβαρότερη λόγια επίδραση. Η σκληράδα της αδιαμόρφωτης δημοτικής της που έχει αρκετές προσμίξεις της καθαρής αλλά και της ιταλικής και γαλλικής σύνταξης, είναι φυσική, με την έννοια ότι δεν είναι συνειδητή επιτήδευση αλλά μοιραία συνέπεια της εποχής. Αυτή η τραχύτητα της δίνει, ωστόσο, μια ιδιαίτερη φυσιγνωμία. Ίσως, και το εφτανησιώτικο μουσικό αισθητήριο να βοηθάει στην αυθόρμητη κατανομή του τονισμού, στη σύνθεση φωνηέντων και συμφώνων και στην επίτευξη συνηχήσεων, που φέρνουν μελωδικό αποτέλεσμα.

Άλλο ένα στοιχείο που πρέπει να συνυπολογίσουμε στην εκτίμηση του λογοτεχνικού χαρακτήρα της *Αυτοβιογραφίας* είναι ότι αυτή αποτελεί ένα κείμενο γραμμένο από γυναίκα. Όμως, η θηλυκή ταυτότητα της Ελισάβετ δεν προσδιορίζεται από ένστικτα, ούτε από συναισθήματα όπως του έρωτα, ούτε από τη διεκδίκηση της θεώρησης του σώματος ως μέσου γνωριμίας και καθορισμού του κόσμου, αλλά από τους περιορισμούς και τα εμπόδια που μπαίνουν γενικά στο φύλο της και από τις αντίστοιχες προσπάθειες υπέρβασής τους. Η αφήγησή της εστιάζεται σε γυναικείους χαρακτήρες (της ίδιας της Ελισάβετ, της μητέρας της και της αδελφής της) και σε τρόπους ζωής γυναικών.

Μεγάλο ενδιαφέρον αποτελούν και οι ιδέες που ξεπηδούν από τις σελίδες της *Αυτοβιογραφίας*. Παρά το γεγονός, ότι δεν είναι εντελώς αποκρυσταλλωμένες, αντανακλώντας τις αντιμαχόμενες επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντός της, των δασκάλων της, της τάξης της και της εποχής της, ξεκαθαρίζονται σημαντικές προοδευτικές. Έτσι, ανάμεσά τους συγκαταλέγονται οι ιδέες που φανερώνουν την επίδραση του Γαλλικού Διαφωτισμού. Στην *Αυτοβιογραφία* η Ελισάβετ επανειλημμένα μιλάει για την «ανθρώπινη εταιρία» που αποτελεί την απήχηση της διδασκαλίας του «Κοινωνικού Συμβολαίου» του J.J. Rousseau, αλλά και για τη θέση που δίνει στον Ορθό Λόγο, μέσω του οποίου ο άνθρωπος πρέπει να κυριαρχεί πάνω στα πάθη του και να γίνεται ενάρετος. Μεγάλη σημασία αποδίδει επίσης και στην αρετή της χριστιανικής ηθικής.

Οι πιο προοδευτικές και ξεκάθαρες, όμως, ιδέες της Ελισάβετ, τις οποίες αυτή έχει συνειδητοποιήσει και τις οποίες διακηρύχνει, είναι εκείνες που αναφέρονται στη σκλαβιά της γυναίκας, στα δικαιώματά της και στη θέση της στην κοινωνία. Σε μια

εποχή, σε μια κοινωνία και προπάντων σ' ένα σπίτι, στο πατρικό της, η γυναίκα αυτή, καταδικασμένη να ζει στο σκοτάδι της σκλαβιάς, σηκώνει τη σημαία της ανταρσίας, ζητάει τα δικαιώματά της, φωνάζει, διαμαρτύρεται και αγωνίζεται να ελευθερωθεί. Συγκρούεται όχι μόνο με το οικογενειακό της περιβάλλον, με τον κοινωνικό περίγυρο των αριστοκρατών της Ζακύνθου, αλλά και με ένα ισχυρό ανδροκεντρικό στερεότυπο της ιδανικής γυναίκας - «γυναίκας ως οικιακής μοναχής» [1, σ. 44], το οποίο κυριαρχεί σ' ολόκληρη την Ευρώπη. Οι ιδέες αυτές την δίνουν τη θέση του προοδευτικού διανοουμένου, διαφωτιστή και κήρυκα των δικαιωμάτων του ατόμου και την ανεβάζουν στο ύψος του προδρόμου του αγώνα για το ξεσκλάβωμα της γυναίκας. Την κάνουν μια «ηρωίδα ιψενική» [5, σ. 36], σύμφωνα με τον Γρ. Ξενόπουλο.

Καταδικάζοντας την καταπιεσμένη και αδικημένη θέση της γυναίκας στη σύγχρονή της επτανησιακή κοινωνία, καθώς και τον ασήμαντο ρόλο της που καλείται να παίξει στο εσωτερικό της οικογένειας, η Ελισάβετ γίνεται πρώτη Ελληνίδα Φεμινίστρια και με το έργο της, την *Αυτοβιογραφία*, ανήκει στην ιστορία της ελληνικής φεμινιστικής σκέψης [3, σ. 501]. Ο φιλελεύθερος χαρακτήρας της φεμινιστικής της σκέψης, σύμφωνα με τον οποίον η μοναδικότητα του προσώπου βρίσκεται στη λογική ικανότητά του, την φέρνει αρκετά κοντά στην Αγγλίδα πρωτεργάτρια του φιλελεύθερου φεμινισμού Mary Wollstonecraft (1759-1799), η οποία με τον έργο της *A Vindication of the Rights of Woman* (1792) θέλησε να δείξει πόσο η ευημερία έβλαψε τις γυναίκες της αστικής τάξης του 18^{ου} αιώνα, συγκρίνοντας αυτές με διακοσμητικά πτηνά κλεισμένα σε κλουβί: «[...] για να αποτελεί μέλος της αστικής τάξης μια γυναίκα [...] πρέπει να θυσιάσει την υγεία, την ελευθερία και την αρετή της» [1, σ. 51].

Η συγγραφική δραστηριότητα της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου, λοιπόν, αποτελεί μια περίπτωση ξεχωριστή. Ξεχωριστή για το εύρος και την ειδολογική ποικιλία του έργου της, ξεχωριστή για τις συνθήκες μέσα στις οποίες δημιουργήθηκε το έργο αυτό, ξεχωριστή για την *Αυτοβιογραφία* της, που αποτελεί το πρώτο γνήσιο δείγμα γραφής τόσο του γυναικείου όσο και του αυτοβιογραφικού λόγου στις αρχές του 19^{ου} αιώνα στον ελλαδικό χώρο.

Λίτερατυρα:

1. Αθανασόπουλος Β. Ελισάβετ Μουτζάν Μαρτινέγκου, *Αυτοβιογραφία* / Β. Αθανασόπουλος. – Αθήνα: Ωκεανίδα, 1997. - Σ. 44, 51.
2. Αθανασόπουλος Β. Οι φωνές της ζωής της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου / Β. Αθανασόπουλος // Περίπλους. - Τχ. 51. – 2002. - Σ. 43-57.
3. Abrams M.H. Λεξικό λογοτεχνικών όρων / M.H. Abrams. – Αθήνα: Πατάκης, 2009. - Σ. 501.
4. Δημαράς Κ.Θ. Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας / Κ.Θ. Δημαράς. – Αθήνα: Ίκαρος, 1985. - Σ. 217.
5. Ξενόπουλος Γρ. Ελισάβετ Μουτσάν-Μαρτινέγκου / Γρ. Ξενόπουλος // Νέα Ζωή. - Τχ. 12. – 1924. – Σ. 36.
6. Πορφύρης Κ. Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου (1801-1832), *Αυτοβιογραφία* / Κ. Πορφύρης. – Αθήνα: Διγενής, 1956. - Σ. 18.
7. Ραυτόπουλος Μ. Ελισάβετ Μουτσάν-Μαρτινέγκου: *Αυτοβιογραφία* / Μ. Ραυτόπουλος // Επιθεώρηση Τέχνης. - Τ. Δ'. – 1956. – Σ. 155-157.

УДК 371.134(025)

Поклад Т.М.

в.о. зав. кафедри, асистент кафедри романо-германської філології

Мараховська Н.В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-германської філології

Ципоренко Л.Д.

старший викладач кафедри романо-германської філології

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРОВІДПОВІДНОГО СЕРЕДОВИЩА У НАВЧАННІ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У науковій літературі поняття «культуровідповідне середовище» визначено як «динамічна культуровідповідна освітня система умов і впливів для розкриття та прояву творчої природи особистості» [5, с. 45-46]. Особливого значення набуває створення культуровідповідного середовища на базі закладу вищої освіти, оскільки остання «повинна стати невід'ємним компонентом культури особистості. Неможливо зрозуміти будову, характер функціонування та розвиток професійних і наукових знань, якщо не враховувати їхнього включення у широкий культурний аспект» [3, с. 76].

Відомо, що процес засвоєння іноземної мови є нерозривно пов'язаним із зануренням у культуру країни, мова якої вивчається. Створення культуровідповідного середовища у навчанні італійської мови в закладі вищої освіти передбачає реалізацію наступних організаційно-методичних умов:

1. Усвідомлення здобувачами вищої освіти сутності поняття «культура», її ролі у вивченні іноземних мов, необхідності побудови власної траєкторії в культурі через конструювання асоціативних порівнянь. Наприклад, студентам на занятті з навчальної дисципліни «Друга іноземна мова (італійська)» надаються символічні образи для визначення культури (див. рис. 1) та пропонується обговорити наступні питання:

- *У чому полягає схожість між образом, що перед вами, та культурою?*
- *Як обізнаність із культурою країни, мова якої вивчається, допомагає подолати бар'єри в міжкультурному спілкуванні (поясніть, посилаючись на певний образ)?*
- *Як кожний образ культури може бути пов'язаним із вами і вашою метою вивчення італійської мови?*

2. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності та аналітичного мислення здобувачів вищої освіти через художній аналіз творів італійського мистецтва. Розглянемо, як працювати на занятті з картинами італійських митців, наприклад, Caravaggio «I Bari» (1594), Umberto Boccioni «La città che sale» (1910-11), Fortunato Depero «Grattacieli e Tunnel» (1930) тощо. Для реалізації даної організаційно-методичної умови адаптовано методичку «Artful Thinking», розроблену педагогами Гарвардського університету США, сутність якої полягає в «оцінюванні мистецтва для опанування спеціальних мисленневих умінь з метою вдумливого навчання» [6]. Студентам пропонується проаналізувати картину, не повідомляючи ані її назву, ані автора. У процесі роботи з картиною розвиваються не тільки комунікативні уміння, а й уміння спостереження та опису, міркування, виявлення різних точок зору, порівняння та встановлення зв'язків.